

Sygn. akt IV CK 680/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 kwietnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Żyznowski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Bronisław Czech (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa "C.(...)" Spółki z o.o. w W.
przeciwko "T.(...)" Spółce z o.o. w B. w likwidacji, D. N., W. D., K. P., A. T. i S. Ł. z
udziałem interwenientów ubocznych O. T., H. Ł. i A. P. po stronie pozwanych A. T., S. Ł.
i K. P.,
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 13 kwietnia 2005 r.,
kasacji strony pozwanej i kasacji interwenienta ubocznego O. T.
od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 kwietnia 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

oddala obie kasacje.

Uzasadnienie

Powódka domagała się, w postępowaniu nakazowy na podstawie weksla, zasądzenia od pozwanych "T.(...)" Spółki z o.o. w B. oraz D. N., W. D., K. P., A. T. i S. Ł. kwoty 230.815,81 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

Sąd Okręgowy w B. nakazem zapłaty z dnia 23 maja 2002 r. uwzględnił powództwo.

W zarzutach od nakazu zapłaty pozwani wnieśli o jego uchylenie i oddalenie powództwa w całości. Podnosili, że weksel wystawiony przez pozwaną spółkę T.(...) jako niezupełny, został wypełniony niezgodnie z porozumieniem. Twierdzili mianowicie, że składając podpisy na urzędowym blankiecie wekslowym o wartości 100 zł, w sposób dorozumiany wyrazili wolę zobowiązania się z weksla do kwoty nie przekraczającej 100 zł. Podnosili ponadto, że należność powódki względem wystawcy weksla, w dniu jego wypełnienia, wynosiła 217.11, 07 zł. Pozwani D. N., W. D., K. P., A. T. i S. Ł. zarzucili, iż udzielone przez nich poręczenia wekslowe dokonane zostały bez zgody żon, co czyniło poręczenie - będące czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym - nieważne.

Sąd Okręgowy w B. wyrokiem z dnia 26 listopada 2003 r. utrzymał w mocy nakaz zapłaty w zakresie kwoty 217.111,07 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 lipca 2002 r., uchylił nakaz zapłaty w pozostałym zakresie, umorzył postępowanie co do kwoty 13.704,74 zł, odnośnie której zostało ograniczone powództwo oraz zasądził solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kwotę 7.215 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Po wniesieniu apelacji przez pozwanych, O. T., Halina Łozowick i A. P. zgłosiły interwencję uboczną po stronie pozwanych A. T., K. P., S. Ł.,

Apelację pozwanych oddalił Sąd Apelacyjny w B. wyrokiem zaskarżonym kasacją.

Podstawą rozstrzygnięcia stały się następujące ustalenia i oceny prawne.

W dniu 28 marca 2001 r. pozwana Spółka T.(...) wystawiła na urzędowym blankiecie weksel gwarancyjny, własny, *in blanco*, który podpisali pozwani A. T., K. P., S. Ł., D. N. i W. D. jako poręczyciele. Weksel został wręczony powódce na zabezpieczenie jej wierzytelności wynikających z rozwijanej wówczas współpracy handlowej z pozwaną Spółką. Dochodzoną w sprawie niniejszej wierzytelność powodowa Spółka, na podstawie umowy faktoringowej, przelała na rzecz spółki Forin Sp. z o.o., a następnie odzyskała ją w drodze cesji zwrotnej. Z przelaniem nie było połączone wręczenie przedmiotowego weksla i przeniesienie wynikających z niego uprawnień. Wypełnienie weksla nastąpiło po cesji zwrotnej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przeniesienie wierzytelności, którą zabezpiecza weksel, bez przeniesienia uprawnień z weksla nie powoduje wygaśnięcia zobowiązania

wekslowego. Obie wierzytelności mają bowiem być samodzielny i obie mogą być niezależnie od siebie przedmiotem obrotu. Przedmiotem obrotu może być także weksel *in blanco* jeszcze przed uzupełnieniem. Zbycie wierzytelności ze stosunku podstawowego, dla zabezpieczenia której weksel *in blanco* został wystawiony, nie powoduje samo przez się wygaśnięcia zobowiązania wekslowego. Ma ono tylko to znaczenie, iż w razie ewentualnego dochodzenia przez zbywcę wierzytelności roszczeń na podstawie tego weksla, zobowiązanemu z weksla służyć będzie zarzut nieprawidłowego, tj. niezgodnego z porozumieniem wekslowym, uzupełnienia weksla. Zarzut taki nie jest jednakże uprawniony w świetle bezspornej okoliczności, iż nastąpiła cesja zwrotna i wierzytelność, dla zabezpieczenia której wystawiony został weksel, przysługuje powódce.

Deklaracja wekslowa nie została sporządzona w formie pisemnej. Nie oznacza to jednakże, że porozumienie wekslowe nie zostało zawarte. Podpisanie i wydanie kontrahentowi, z którym prowadzi się współpracę handlową, weksla niezupełnego jest niewątpliwie zachowaniem, które ujawnia w sposób dostateczny wolę wystawcy weksla upoważnienia osoby, której weksel wręcza do jego uzupełnienia (art. 60 k.c.). Przyjęcie weksla jest z kolei ujawnieniem woli zawarcia porozumienia wekslowego przez remitenta. Porozumienie towarzyszące wręczeniu weksla upoważniało remitenta do wypełnienia weksla kwotą stanowiącą równowartość jego wierzytelności względem wystawcy. Wystawienie weksla wiązało się z intensyfikacją współpracy oraz wydłużeniem terminów płatności do 60 dni i potrzebą silniejszego zabezpieczenia wierzytelności powódki. Jednocześnie nie było podstaw do uznania, że posłużenie się przez nich blankietem urzędowym weksla o wartości 100 zł wyrażało, ich wolę upoważnienia powódki do wypełnienia tego blankietu na sumę nie przewyższającą wymienionej kwoty. Zdaniem Sądu Apelacyjnego sformułowane w art. 65 k.c. dyrektywy wykładni oświadczeń woli sprzeciwiają się przyznaniu faktowi użycia określonego formularza urzędowego weksla znaczenia, jakie przypisują mu pozwani. Przed wszystkim zauważyć należy, iż kwota 100 zł przy wysokości obrotów handlowych pomiędzy stronami ma jedynie symboliczne znaczenie. Weksel nie spełniałby więc zakładanej przez strony funkcji gwarancyjnej. Zdaniem Sądu Apelacyjnego na pozwanych, podnoszących zarzut uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem, ciążył obowiązek wykazania tego faktu (art. 6 k.c.), czego nie zrobili.

Odnosząc się do zarzutu nieważności udzielonych poręczeń wekslowych Sąd Apelacyjny uznał, że była to czynność nie przekraczająca zwykłego zarządu majątkiem

wspólnym i z tej przyczyny nie wymagała zgody małżonków poręczających (art. 36 § 2 k.r.o. w brzmieniu sprzed 20 stycznia 2005 r.). W tym przedmiocie Sąd Apelacyjny odwołał się do kilku okoliczności: wielkości majątku pozwanych, ich udziałów posiadanych w pozwanej spółce i przeznaczania osiągniętych z tego tytułu zysków na potrzeby rodzin, uczestniczenie pozwanych w organach spółki (również żona pozwanego D. – W. D. była członkiem Rady Nadzorczej), znacznej liczby poręczycieli (pięcioro), co „rozkładało” na części ciężar spłaty poręczonej wierzytelności. Sąd Apelacyjny podkreślił również, że to na pozwanych spoczywał ciężar dowodu (art. 6 k.c.) w zakresie okoliczności mających świadczyć, że poręczenia przekraczały zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli kasacjami pozwani oraz interwenienci uboczni. Kasacje interwenientek ubocznych H. Ł. i A. P. zostały prawomocnie odrzucone.

Pozwani w kasacji zarzucili naruszenie prawa materialnego:

1/ art. 36 § 2 k.r.o. przez błędną wykładnię pojęcia zwykłego zarządu, to jest przyjęcie, że:

- pojęcie czynności zwykłego zarządu należy rozszerzyć na wszelkie czynności podejmowane przez małżonka w ramach działań zmierzających do pozyskania dochodu na rzecz rodziny,

- przy badaniu kryterium wysokości zobowiązania w stosunku do majątku wspólnego oraz doniosłości czynności z punktu widzenia interesu społeczno - gospodarczego rodziny, w stosunku wartości zobowiązania do majątku małżonków należy uwzględniać jedynie część zobowiązania przypadającą na jednego z dłużników regresowych,

- bezpieczeństwo obrotu nie wymaga badania przez profesjonalnego uczestnika obrotu gospodarczego upoważnienia do dokonania czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu przez osobę pozostającą w związku małżeńskim;

2/ art. 37 § 3 k.r.o. przez jego niezastosowanie;

3/ art 6 k.c. i z art. 36 § 2 k.r.o. przez błędną jego wykładnię, to jest przyjęcie domniemania czynności zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, a w konsekwencji przyjęcie, że pozwanych obciążał dowód wykazania, iż podjęta przez nich czynność poręczenia była czynnością przekraczającą zwykły zarząd;

4/ zasady akcesoryjności praw zabezpieczających wykonanie świadczenia przez przyjęcie, że prawo akcesoryjne może być samodzielnym przedmiotem obrotu.

5/ zasady kausalności czynności prawnych, wyrażonej przez art. 156 k.c. i 410 § 2 k.c. przez przyjęcie, że zobowiązanie jest ważne pomimo, iż odpadła podstawa jego istnienia;

6/ „art. 509 § 3 k.c.” (prawdopodobnie jest to omyłka i skarżącym idzie o art. 509 § 2 k.c.) przez jego błędną wykładnię, to jest przyjęcie, że uprawnienie do wypełnienia weksla nie wygasa pomimo przeniesienia wierzytelności, która zabezpiecza.

Pozwani przytaczając wymienioną podstawę kasacyjną wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi II instancji, ewentualnie – o zmianę tego wyroku przez uwzględnienie apelacji i uchylenie nakazu zapłaty i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanych kosztów postępowania.

Interwientka uboczna O. T. w kasacji zarzuciła naruszenie:

I. prawa materialnego:

1/ „art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. przez pozbawienie interwientek ubocznych prawa do rzetelnego sądu, w szczególności w związku z faktem, iż nie mogły wziąć one aktywnego udziału w postępowaniu z uwagi na fakt, iż uwadze sądu uniknęła kwestia, iż złożono interwencję uboczną, jak też określono terminy uiszczania wpisów sądowych, a pomimo braku ich upływu merytorycznie rozstrzygnięto roszczenie powoda w postępowaniu przed sądem apelacyjnym. Podkreślić należy, iż odroczenie terminu publikacji na dzień 20 kwietnia 2004 r. pozwalało na otwarcie postępowania na nowo i skorygowanie błędu, który powstał w chwili zaniknięcia rozprawy w dniu 6 kwietnia 2004 r.”

2/ „art. 45 ust. 1 Konstytucji RP przez nierzetelne rozpatrzenie sprawy i pozbawienie interwientek ubocznych prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia złożonej przez nie interwencji ubocznej.”

3/ „art. 36 § 2 zdanie 1 k.r.o., przez niewłaściwe zastosowanie wówczas, gdy subsumcja stanu faktycznego nie pozwalała na uznanie, iż mamy do czynienia z czynnością prawną o charakterze zwykłego zarządu w majątku wspólnym pozwanych i interwientek ubocznych a:

- „podstawą powództwa jest weksel *in blanco* podpisany wyłącznie przez pozwanych, czyli wyłącznie przez małżonka i nie poręczony przez interwientki, tj. małżonki pozwanych”,

- „wierzytelność z weksla została ostatecznie określona na kwotę 217.111,07 zł”,

- „zobowiązanie zostało zaciągnięte w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej pozwanej spółki, a nie na zaspokajanie potrzeb rodziny”,

- „pozwani i interwenienci nie otrzymali ekwiwalentnego świadczenia wzajemnego, bowiem nastąpiło przysporzenie w majątku T.(...) Sp. z o.o., a nie w majątku małżonków”,

- „pozwani nie poręczyli za zobowiązania własne, a za zobowiązania podmiotu trzeciego jakim była T.(...) Sp. z o.o.”,

- „weksel był nieporęczony przez małżonki”.

II. prawa procesowego:

1/ „przepisów formalnych kodeksu postępowania cywilnego, które skutkują nieważnością postępowania z mocy art. 379 pkt 5 k.p.c., a w szczególności:

a) art. 80 k.p.c. przez nedoręczenie interwenientce O. T. zawiadomienia o terminie rozprawy, mimo iż w dniu rozprawy wpis sądowy był już uiszczony, co obligowało sąd do odroczenia terminu rozprawy, a tym samym skutkowało naruszeniem 149 § 2 k.p.c.; natomiast interwenientkom H. Ł. i A. P., mimo iż w dniu następnym po rozprawie uściły wpis sądowy i skutkuje to naruszeniem art. 316 § 2 k.p.c., bowiem należało rozprawę otworzyć na nowo przyjmując, iż sąd apelacyjny ujawnił, iż po zamknięciu postępowania nastąpiły uchybienia formalne w zakresie interwencji ubocznych i praw interwenientów ubocznych,

b) art. 214 k.p.c. przez niezastosowanie dyspozycji tego przepisu w sytuacji, kiedy znana była sądowi przeszkoda uniemożliwiająca prawidłowe wezwanie interwenientek ubocznych,

c) art. 77 k.p.c. przez nedoręczenie interwencji ubocznych stronom postępowania,

d) art. 76 k.p.c. w zw. z art. 217 k.p.c. w związku z faktem, iż interwenienci nie mogli zgłosić żadnych środków dowodowych przed sądem II instancji,

e) art. 316 § 2 k.p.c. przez uznanie, iż sprawa została dostatecznie wyjaśniona, wówczas gdy nie ustalono, czy zaciągnięte zobowiązanie jest niewspółmierne do wartości majątku wspólnego, jaką wartość w chwili udzielenia poręczenia miały udziały każdego z pozwanych w T.(...) Sp. z o.o., czy udziały pozwanych w T.(...) Sp. z o.o. należały do majątku wspólnego, czy odrębnego pozwanych, tym samym naruszono art. 217 k.p.c. poprzez nieprzeprowadzenie, zgłoszonego w piśmie procesowym interwenientów, dowodu z przesłuchania interwenientów, na okoliczności wnioskowane w samej interwencji ubocznej, które pozwoliłoby ustalić, czy w przypadku

przedmiotowego weksla i jego poręczenia mamy do czynienia z czynnością w ramach zwykłego zarządu, czy przekraczającą zwykły zarząd w sferze majątkowej, w której poruszają się pozwani i ich małżonki - interwenientki uboczne,

f) art. 382 k.p.c., przez nieuzupełnienie postępowania dowodowego w zakresie środków przywołanych w samej interwencji i w załącznikach do niej złożonych w postaci dokumentów jak też ewentualnie innych, które mogły zostać zgłoszone w postępowaniu przed sądem II instancji,

g) art. 325 k.p.c. przez niespełnienie wymogów formalnych sentencji wyroku, tj. pominięcie interwenientów ubocznych jako stron postępowania,

h) art. 387 § 1 w zw. z 328 § 2 k.p.c. przez brak uzasadnienia co do uznania bądź odmowy uznania za słuszne zarzutów kierowanych przez interwenientki uboczne, w szczególności co do okoliczności, iż:

- poręczenie weksla *in blanco* będzie zawsze czynnością przekraczającą zwykły zarząd w majątku wspólnym, wówczas gdy zobowiązanie zostało zaciągnięte w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej pozwanej spółki, a nie na zaspokajanie potrzeb rodziny, a pozwani i interwenienci nie otrzymali ekwiwalentnego świadczenia wzajemnego, bowiem nastąpiło przysporzenie w majątku T.(...) Sp. z o.o., a nie w majątku małżonków, skutkiem czego doszło do pominięcia przez sąd przesłanki potrzeby ochrony rodziny wynikającej z art. 36 § 2 k.r.o.; nadto podkreślić należy, iż w uzasadnieniu pominięto udział interwenientów w sprawie.

4) innych przepisów postępowania cywilnego, które miały istotny wpływ na rozstrzygnięcie, a w szczególności na zastosowanie odpowiedniej subsumcji przepisów prawa materialnego, o których mowa poniżej, dotyczy to m.in.:

a) art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne ustalenie stanu faktycznego i uznanie, iż zaciągnięte zobowiązanie jest współmierne do wartości majątku wspólnego małżonków i nie doprowadzi do destabilizacji życia rodzinnego,

b) art. 232 k.p.c. przez nieprzeprowadzenie przez Sąd II instancji z urzędu dowodu na okoliczność, czy udziały pozwanych w T.(...) Sp. z o.o. należały do majątku wspólnego, czy odrębnego pozwanych, m.in. na bazie postanowień Krajowego Rejestru Sądowego,

c) art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutu apelacyjnego dotyczącego błędnej wykładni art. 36 § 2 k.r.o. polegającej na uznaniu przez Sąd I instancji, iż poręczenie zapłaty kwoty przekraczającej 200.000 zł nie będzie czynnością przekraczającą zwykły zarząd majątkiem wspólnym małżonków, bez uwzględnienia

rzeczywistej wartości majątku wspólnego, jak też wykładni celowościowej tego przepisu polegającej na ochronie dobra rodziny przy zaciąganiu zobowiązań majątkowych przez jednego małżonka bez zgody drugiego”.

Przytaczając wymienione podstawy kasacji interwenientka uboczna O. T. wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania, ewentualnie – „o zmianą wyroku poprzez oddalenie powództwa”, albo – o uchylenie wyroków Sądów obu instancji i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Zgłoszone przez skarżących bardzo liczne zarzuty (z błędem, bo art. 509 § 3 k.c. nie istnieje) i do tego obszernie uzasadnione w skargach kasacyjnych w istocie dotyczą czterech kwestii: a/ zapewnienia interwenientom ubocznym możliwości działania w sprawie, b/ oceny, czy udzielone poręczenie mieści się w granicach zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, c/ istnienia ważnego zobowiązania wekslowego, d/ przeprowadzenia procesu w sposób rzetelny.

2. Przewodniczący w Sądzie Apelacyjnym w dniu 3 marca 2004 r. wydał zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy na dzień 6 kwietnia 2004 r. Zawiadomienie o terminie rozprawy doręczone zostało pełnomocnikom stron 4 i 5 marca 2004 r. Interwencja uboczna została wniesiona do Sądu Apelacyjnego w dniu 18 marca 2004 r. W dniu 18 marca 2004 r. Przewodniczący wydał zarządzenie o wezwaniu interwenientów ubocznych o złożenie opłat od interwencji. Zarządzenie zostało wykonane w tym samym dniu. Wezwanie o uiszczenie opłaty od interwencji doręczone zostało pełnomocnikowi interwenientek 19 marca 2004 r. W dniu 26 marca 2004 r. wpłynął wniosek interwenientów o zwolnienie od opłat od interwencji. W dniu 30 marca 2004 r. Sąd Apelacyjny wydał postanowienie o częściowym zwolnieniu od opłat od interwencji. W tym samym dniu wysłane zostało wezwanie o złożenie opłat w części, której nie dotyczyło zwolnienie. Wezwanie to zostało doręczone w dniu 1 kwietnia 2004 r. Opłaty zostały wniesione w dniach 7 i 8 kwietnia 2004 r. wprawdzie w zakreślonym terminie, lecz po rozprawie w Sądzie Apelacyjnym.

Przedstawiony przebieg postępowania świadczy o tym, że Sąd Apelacyjny nie uchybił przepisom umożliwiającym interwenientom ubocznym udział w postępowaniu. Podkreślić również należy, że interwencja nie była połączona z wniesieniem apelacji, co nie zobowiązywało Sądu do otwarcia na nowo rozprawy zamkniętej w dniu 6 kwietnia 2004 r. (ogłoszenie wyroku zostało odroczone na dzień 24 kwietnia 2004 r.).

3. Pozostałe zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego, postawione niejednokrotnie w sposób niezrozumiały, nie mogą być uznane za usprawiedliwione; dotyczą zresztą kwestii, które nie mogły mieć wpływu na wynik sprawy.

4. Sąd Najwyższy podziela stanowisko Sądu Apelacyjnego, że poręczenie wekslowe udzielone przez pozwanych D. N., W. D., K. P., A. T. i S. Ł., bez zgody ich żon, nie stanowiło przekroczenia granic zwykłego zarządu majątkiem wspólnym w rozumieniu art. 36 § 2 k.r.o. i że w związku z tym jest ważne (art. 37 k.r.o. – oba przepisy w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r.). Zagadnienie to Sąd Apelacyjny rozważył szczegółowo, stosownie do wykładni tych przepisów przyjmowanych w judykaturze i dał temu wyraz w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Zasadnicze motywy tego uzasadnienia przytoczone zostały wyżej i Sąd Najwyższy je podziela.

5. Sąd Apelacyjny przyjął trafnie, że przelew wierzytelności, którą zabezpiecza weksel, bez przeniesienia uprawnień z weksła, nie powoduje wygaśnięcia zobowiązania wekslowego. Obie wierzytelności mają bowiem być samodzielny i obie mogą być niezależnie od siebie przedmiotem obrotu; gdy idzie o weksel *in blanco* – to nawet przed jego uzupełnieniem. Wynika z tego, że zbycie wierzytelności ze stosunku podstawowego, dla zabezpieczenia której weksel *in blanco* został wystawiony, nie powoduje samo przez się wygaśnięcia zobowiązania wekslowego. Ma ono tylko to znaczenie, iż w razie ewentualnego dochodzenia przez zbywcę wierzytelności, roszczeń na podstawie tego weksła zobowiązanemu z weksła służyć będzie zarzut nieprawidłowego tj. niezgodnego z porozumieniem wekslowym, uzupełnienia weksła. Zarzut taki nie jest jednakże uprawniony w świetle bezspornej okoliczności, iż nastąpiła cesja zwrotna i wierzytelność, dla zabezpieczenia której wystawiony został weksel, przysługuje powódce. Podkreślić również trzeba, że weksel, którego sprawa dotyczy, nie był w ogóle przedmiotem obrotu (powódka nie „puściła” go w obieg).

6. Wbrew zarzutom skarżących nie zostały naruszone przepisy gwarantujące przeprowadzenie rzetelnego procesu. Skarżący nie przedstawili rozsądnie żadnych okoliczności, które w świetle tego, co powiedziano wyżej w punkcie 2, mogłoby świadczyć o naruszeniu przez Sąd Apelacyjny art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.

Skoro podstawy kasacji okazały się nieusprawiedliwione, dlatego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 393¹² k.p.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 6 lutego 2005 r.).